

Anvisningar för ifyllande av blanketten Redovisning av utförd arkeologisk undersökning – förundersökning och särskild undersökning

Kontaktuppgifter: e-post fornsok@raa.se, tel. nr 08-5191 8571 må – fre 9.00-11.30
Ifylld blankett skickas till: fmisreg@raa.se

Fält som är obligatoriska för registrering i FMIS är skrafferade och markerade med feta ramar på blanketten.

Vissa fält har tillkommit efter önskemål från länsstyrelser och behöver endast fyllas i om berörd länsstyrelse efterfrågar uppgifterna. Uppgifter i dessa fält används inte för registrering i FMIS.

Geografiska uppgifter (obligatoriska fält)

Här anges **län, kommun, landskap, socken** eller **stad**, **kartbladsbeteckning** samt **fastighets-** eller **kvartersbeteckning**. Med **kartbladsbeteckning** avses den alfanumeriska beteckningen och kvartsblad, t.ex. 4F 8d NV eller 20D 4–5 e–f SV, för det eller de kartblad av Ortofotokarta eller Fastighetskartan (f.d. Ekonomiska kartan) i skala 1:10 000, 1:12 500 alternativt 1:20 000 på vilken lämningen är belägen. Fälten **Län, Kommun, Landskap, Socken** och **Kartblad** är obligatoriska vid registrering i FMIS.

Administrativa uppgifter (obligatoriska fält)

Här anges **beslutande länsstyrelse, diarienummer för länsstyrelsens beslut**, typ av **beslut enligt KML** och **datum för länsstyrelsens beslut**. **Samtliga fält** är obligatoriska vid registrering i FMIS. Vid undersökning eller åtgärd som utförts utan beslut enligt KML ska blanketten **Anmälan av fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning** användas.

Undersökningens art och omfattning

Undersökarens dnr/projektnr (obligatoriskt fält)

Här anges undersökaren eget diarienummer eller projektnummer för undersökningen.

Typ av undersökning/åtgärd (obligatoriskt fält)

Här anges enligt rullista om det är:

- en annan åtgärd
- en arkeologisk förundersökning enligt 2 kap 13§ KML
- en särskild undersökning enligt 2 kap 13§ KML
- en särskild utredning enligt 2 kap 11§ KML

Fältarbetstid start (obligatoriskt fält)

Här anges datum fältarbetets start.

Fältarbetstid avslut (obligatoriskt fält)

Här anges datum för fältarbetet avslutande.

Undersökande/Ansvarig organisation (obligatoriskt fält)

Här anges namnet på undersökande organisation.

Ansvarig person (obligatoriskt fält)

Här anges namnet på den person som ansvarat för undersökningen t.ex. grävningsledare.

Typ av exploatering

Här anges typ av exploatering, t.ex. husbyggnation, vägbyggnation, om uppgiften efterfrågas av länsstyrelsen.

Uppdragsgivare/exploatör

Här anges exploatörens namn om uppgiften efterfrågas av länsstyrelsen.

Antal arbetsdagar

Här anges antal arbetsdagar om uppgiften efterfrågas av länsstyrelsen,

Beräknad rapporttid

Här anges beräknad rapporttid om uppgiften efterfrågas av länsstyrelsen.

Total faktisk kostnad

Här anges total faktisk kostnad för undersökningen om uppgiften efterfrågas av länsstyrelsen.

Omfattning

Beräknad respektive undersökt yta, volym, schaktlängd, grovarbetstimmar, arkeologtimmar och maskintimmar anges om dessa uppgifter efterfrågas av länsstyrelsen.

Berörda RAÄ-nr/objektnr (obligatoriskt fält)

Här anges samtliga berörda RAÄ-nummer eller tillfälliga arbetsidentiteter (objektnummer). Med RAÄnummer

avses det/de sockenvisa löpnummer i FMIS som lämningen/lämningarna har sedan tidigare.

För lämningar som är registrerade i FMIS ska alltid RAÄ-nummer anges. RAÄ-nummer skrivs enligt formeln sockennamn + nummer + eventuellt undernummer, t.ex. "Täby 82:1". För lämningar som inte är registrerade i FMIS anges den arbetsidentitet som har tilldelats vid undersökningen.

Datering

Här anges till vilken/vilka arkeologisk period/-er som fornlämningen kan dateras. Något/några av nedanstående periodnamn ska användas:

stenålder	äldre stenålder	paleolitikum tidigmesolitikum mellanmesolitikum senmesolitikum
	yngre stenålder	tidigneolitikum mellanneolitikum senneolitikum
bronsålder	äldre bronsålder	bronsålder period I bronsålder period II bronsålder period III

	yngre bronsålder	bronsålder period IV bronsålder period V bronsålder period VI
järnålder	äldre järnålder	förromersk järnålder romersk järnålder folkvandringstid
	yngre järnålder	vendeltid vikingatid
medeltid		tidigmedeltid (1050-1200) högmedeltid (1200-1400) senmedeltid (1400-1520)
nyare tid		1500-tal 1600-tal 1700-tal 1800-tal 1900-tal 2000-tal

Dateringar gjorda genom naturvetenskapliga dateringsmetoder, t.ex. 14C-metoden och dendrokronologi, anges under beskrivning. Om lämningen är daterad med hjälp av 14C-metoden ska okalibrerade värden anges med årtal och B.P. Kalibrerade värden anges med årtal och B.C. Även antalet sigma ska anges. Vid flera dateringar anges ett representativt urval.

Rapport inkommer senare

Här anges om rapport över undersökningen kommer att sammanställas och inkomma vid ett senare tillfälle.

Sammanfattning av undersökningsresultaten och förslag till fortsatta åtgärder

Här kan en mycket kortfattad sammanfattning av undersökningsresultaten och förslag till fortsatta åtgärder ges om detta efterfrågas av länsstyrelsen.

Uppgifter om lägesbestämning

Mätmetod (*obligatoriskt fält*)

Här anges enligt rullista den metod som använts vid inmätning av lämningens läge och avgränsning. Rullistan innehåller fem alternativ: **DGPS**, **GPS**, **Manuell inprickning**, **RTK** och **Totalstation**. Om digital inmätning, t.ex. GPS, har använts i fält och resultatet sedan har överförts manuellt på karta anges mätmetoden som manuell inprickning.

Skala (*obligatoriskt fält vid analoga lägesdata*)

När kopia av Ortofoto eller Fastighetskarta används för angivande av lägesuppgifter ska alltid skala för använt kartunderlag anges. För registrering i FMIS bör kartunderlaget vara i skala 1:10 000.

Medelfel vid inmätning

Här anges det medelfel som uppstått vid inmätning av lägesbestämning för och avgränsning av lämning. Avser det medelfel som genereras av t.ex. GPS.

Kommentar kring inmätning

Här kommenteras eventuella tekniska problem vid inmätningen. Det kan t.ex. röra sig om dålig satellitmottagning vid inmätningstillfället.

Leverans av lägesuppgifter till Riksantikvarieämbetet

Lägesuppgifter för samtliga redovisade lämningar och undersökningsområden ska levereras till Riksantikvarieämbetet. Lämningens exakta läge markeras. Lämningar kan markeras som punkt, linje eller område. Enstaka lämningar som är mindre än 20 m markeras vanligen som punktobjekt, t.ex. gravar, älvkvarnsförekomster och fyndplatser. För linjeobjekt, t.ex. hägnader och färdvägar, markeras den exakta sträckningen. För områden, t.ex. boplatser, gravfält och fossil åkermark, markeras den exakta utbredningen.

Varje geometri måste vara märkt med RAÄ-nr/tillfällig arbetsidentitet (objektnummer). Även undersökningsområdet måste markeras och märkas med t.ex. "UO".

För lämning som är delundersökt måste det framgå tydligt vilka delar av lämningen som kvarligger och vilka delar som är undersökta och borttagna.

Digitala lägesdata

Lägesuppgifter bör levereras digitalt i shape-format. Projektionen ska vara SWEREF 99 TM. Samtliga filer som ingår i det aktuella shape-fil setet måste ingå i leveransen för att lägesdata ska vara användbara. Shape-fil set innehåller 3 – 6 filer, som har suffixen -shp, -dbf, -prj, -shx, -sbn eller -sbx. Filerna zippas ihop och bifogas blanketten då den skickas med e-post till Riksantikvarieämbetet.

Analoga lägesdata

Ifall det inte är möjligt att leverera digitala lägesdata ska kopia av Ortofoto eller Fastighetskartan (f.d. Ekonomiska kartan) översändas. Kopian ska vara i skala 1:10 000, 1:12 500 alternativt 1:20 000 samt i projektionen SWEREF 99 TM.

Då blanketten skickas till Riksantikvarieämbetet måste det framgå i e-posten att kartkopia skickas separat. Kartkopian märks med län, socken, undersökande institution och undersökningens diarienummer eller projektnummer och skickas till:

Riksantikvarieämbetet
Informationsavdelningen
Informationsförsörjning
Box 1114
621 22 VISBY

Leverans av lägesuppgifter till Länsstyrelsen

Lägesdata till länsstyrelsen levereras enligt anvisningar från den berörda länsstyrelsen.

Objekttabell för enkel lämningstyp (*obligatorisk vid enkel lämningstyp*)

Tabellen används för redovisning av lämning med enkel lämningstyp.

Vid särskild utredning och vid undersökning som omfattar ett flertal olika objekt, t.ex. arkeologisk förundersökning i samband med en gasledning, kan istället bilagan **Objekttabell för särskild utredning** användas, där samtliga objekt från undersökningen redovisas i samma tabell. **Objekttabell för särskild utredning** finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/bilaga_objekttabell_utredning_doc. Den är i Word-format och kan kopieras i sin helhet för att användas i rapporten.

Lämningstypen skiljer på enkel och sammansatt lämningstyp. Enkel lämningstyp används för

enskilda lämningar. Sammansatt lämningstyp används för områden med flera lämningar som bedöms höra samman funktionellt och kronologiskt. Gällande lämningstyp lista finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/lamn3_4.pdf.

Följande är sammansatta lämningstyper:

<i>blästplats</i>	<i>hägnadssystem</i>
<i>boplats*</i>	<i>hällmålning</i>
<i>fiskeläge</i>	<i>hällristning</i>
<i>fångstgropsystem</i>	<i>metallindustri/järnbruk</i>
<i>färdvägssystem</i>	<i>område med flottningsanläggningar</i>
<i>gravfält</i>	<i>område med fossil åkermark</i>
<i>grav- och boplatsoområde</i>	<i>område med militära anläggningar</i>
<i>gruvområde</i>	<i>område med skogsbrukslämningar</i>
<i>hammarområde</i>	<i>smidesområde</i>
<i>hamnområde</i>	<i>småindustriområde</i>
<i>hyttområde</i>	<i>viste</i>
<i>hytt- och hammarområde</i>	

RAÄ-nr (obligatoriskt fält för lämning som är registrerad i FMIS)

Om lämningen är registrerad i FMIS sedan tidigare anges det RAÄ-nummer som lämningen har i FMIS. RAÄ-nummer skrivs enligt formeln sockennamn + nummer + eventuellt undernummer, t.ex. "Täby 82:1".

Tillfällig arbetsidentitet (objektnr) (obligatoriskt fält för lämning som inte är registrerad i FMIS)

Om lämningen inte är registrerad i FMIS anges den tillfälliga arbetsidentitet (objektnummer) som lämningen tilldelats vid undersökningen.

Osäker position

Osäker position ska anges för:

- lämningar där GPS-mottagningen varit så dålig att lägesangivelsen inte är tillförlitlig eller om motsvarande problem har uppstått vid manuell inmätning.
- lämningar som har antikvarisk bedömning Uppgift om.
- lämningar som är registrerade i FMIS sedan tidigare som inte har återfunnits.
- undersökta och borttagna lämningar som inte är registrerade i FMIS och där lägesangivelsen är osäker.

Osäker position kan anges för:

- fyndplats.
- plats med tradition.
- förstörd och borttagen lämning, som inte är registrerad i FMIS sedan tidigare.

Osäker utbredning

Osäker utbredning anges för lämning med svårbestämbar eller osäker begränsning, t.ex. boplatser och överodlade lämningar.

Lägsta nivå (m ö h)

Här anges lämningens lägsta nivå över havet i meter. Värdet kan avrundas till närmaste 5- eller 10-metersnivå om det är beräknat utifrån höjdnivåkurvor.

Högsta nivå (m ö h)

Här anges lämningens högsta nivå över havet i meter. Värdet kan avrundas till närmaste 5- eller 10-metersnivå om det är beräknat utifrån höjdnivåkurvor.

Antikvarisk bedömning (obligatoriskt fält)

Här anges den antikvariska bedömningen av lämningen enligt rullista. Vid registrering i FMIS ska den praxis för antikvarisk bedömning som utvecklats vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventeringar följas. Denna praxis redovisas för varje lämningstyp i Lämningstypistan, som finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/lamn3_4.pdf.

Bevakningsobjekt anges då det vid okulär besiktning inte går att avgöra om lämningen utgör fast fornlämning eller inte. Lämningen bör kontrolleras ytterligare, t.ex. före en exploatering. Värdet ska användas restriktivt och då det används måste en motivering anges under **Beskrivning**.

Ej kulturhistorisk lämning anges för lämningstyperna Fornlämningsliknande bildning och Fornlämningsliknande lämning.

Fast fornlämning anges för lämningar som är skyddade enligt Kulturminneslagen (KML). Observera att värdet inte kan användas för helt undersökta och borttagna lämningar eller lämningar som är helt förstörda. Fast fornlämning får endast anges för lämning som kvarligger och där geometri bifogas. Felmarginalen vid inmätning får inte överstiga +/-10 m.

Förstörd anges om lämningens upplevelse- och arkeologiska värde är helt borta och det bedöms som att inget skydd enligt Kulturminneslagen (KML) kan kvarstå. Värdet används endast för lämningar som är registrerade i FMIS sedan tidigare.

Undersökt och borttagen anges för lämningar som är arkeologiskt undersökta och helt borttagna. Inget skydd enligt Kulturminneslagen (KML) kvarstår.

Uppgift om anges för de lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa.

Övrig kulturhistorisk lämning anges för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis inte utgör fast fornlämning. Används även för sådana lämningstyper som vanligen inte betraktas som "lämningar", t.ex. Plats med tradition och Fyndsamling osv.

Skadestatus (obligatoriskt fält)

Här anges enligt rullista om och i vilken omfattning lämningen är skadad.

Förstörd anges om lämningens upplevelse- och arkeologiska värde är helt borta och det bedöms som att inget skydd enligt Kulturminneslagen (KML) kan kvarstå. Detta kräver att lämningen tidigare har varit registrerad i FMIS.

Restaurerad anges för lämning vars utseende har återställts efter undersökning eller skada. Arbetet ska ha företagits under antikvarisk tillsyn och föregåtts av myndighetsbeslut.

Skadad anges för lämning som är skadad. Skadorna beskrivs i löpande text under fältet Skadeskrivning. Skadorna kan vara orsakade av människa, med eller utan uppsåt, eller av naturen, t.ex. erosion vid älv- eller sjöstrand, vindfäll, grävlingryt. Av hävd bedöms t.ex. en boplats i åker inte som skadad, medan däremot en boplats i markberedd skogsmark kan bedömas som skadad. En arkeologisk undersökning betraktas inte som en skada på lämningen. En delundersökt lämning utan skador har värdet Vålbevarad.

Undersökt och borttagen anges om lämningen är undersökt och borttagen och inget skydd kvarstår enligt Kulturminneslagen (KML).

Uppgift saknas anges för lämningar som registrerats som **Uppgift om** under **Antikvarisk bedömning** och **Läge**.

Vålbevarad anges när lämningen varken är restaurerad, skadad, övertäckt eller förstörd. En arkeologisk undersökning betraktas inte som en skada på lämningen. En delundersökt lämning utan andra skador har värdet Vålbevarad.

Övertäckt anges för lämning som har en beständig övertäckning och är omöjlig att bedöma.

Undersökningsstatus (*obligatoriskt fält*)

Här anges i vilken omfattning lämningen har undersökts arkeologiskt.

Delundersökt innebär att en del av fornlämningen är undersökt men att återstående del har skydd av Kulturminneslagen (KML). Även övrig kulturhistorisk lämning kan registreras som delundersökt, utan att för den skull återstående del har skydd av KML. Även en lämning som undersökts i avgränsande syfte ska registreras som delundersökt.

Ej undersökt anges för lämning som inte är arkeologiskt undersökta.

Undersökt och borttagen anges om lämningen är undersökt och borttagen och inget skydd kvarstår enligt Kulturminneslagen (KML).

Uppgift saknas anges för lämningar där arkeologiska undersökningar utförts i äldre tid och där kvaliteten på undersökningen eller dokumentationen idag anses bristfällig.

Antal

Antalet för en enkel lämningstyp är alltid 1. Värdet är förvalt i blanketten.

Lämningstyp (*obligatoriskt fält*)

Här anges lämningstyp enligt rullista. Gällande lämningstyplista finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/lamn3_4.pdf. För förklaring till lämningstypers struktur och egenskapsvärden se "**Begreppsmodell för lämningstyp**", s. 16 – 17.

Egenskapsvärden

Här anges eventuella egenskapsvärden enligt rullista. Till lämningstypen kan föras vissa egenskapstyper. Dessa har i sin tur olika egenskapsvärden. Exempel på egenskapstyp är konstruktion (egenskapsvärde: övertorvad, stenfylld m.fl.), form (egenskapsvärde: rund, kvadratisk m.fl.) och fyllning (egenskapsvärde: rödockrafärgad sand). Om osäkerhet råder om egenskapsvärde kan detta utelämnas, dvs. om det inte går att avgöra om t.ex. en "Husgrund, historisk tid" använts i samband med bergsbruk eller skogsbruk, lämnas fälten för egenskapsvärde blanka.

Endast ett egenskapsvärde kan väljas. Ett fåtal lämningstyper har flervärda egenskapstyper. I de fall då flervärda egenskapstyper har flera egenskapsvärden väljs ett av dessa egenskapsvärden i rullistan. Övriga egenskapsvärden anges endast under beskrivningen.

För förklaring till lämningstypers struktur och egenskapsvärden se "**Begreppsmodell för lämningstyp**", s. 16 – 17.

Beskrivning (*obligatoriskt fält*)

Här ges en beskrivning av lämningen och en sammanfattning av undersökningsresultaten. Beskrivningen kan vara antingen en **ny beskrivning** eller ett **tillägg** till en befintlig beskrivning i FMIS.

Ny beskrivning

En **ny beskrivning** görs för lämningar som inte är registrerade i FMIS och för registrerade lämningar i de fall då resultaten från undersökningen innebär så omfattande förändringar att den befintliga beskrivningen i FMIS inte längre är aktuell. Beskrivningen ska följa den praxis som utvecklats vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventeringar. Se **Exempel på ny beskrivning**, s. 9 och "Handledning för inventering och dokumentation av forn- och kulturlämningar i FMIS. Exempelsamling" http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/2008/oktober/varia2008_4.pdf.

Inled beskrivningen med aktuell lämningstyp. Beskriv lämningens form, storlek och längdoriering, eventuella konstruktionsdetaljer, eventuella påträffade anläggningar och eventuella fynd i nämnd ordning. Mått anges i meter med undantag för älvkvarnar, ristningar, inskriptioner och föremål där mått

anges i centimeter. Vid angivande av väderstreck anges alltid huvudväderstrecken, N, NV, NNV osv. Grader eller gon används inte. Längdorienteringen på ett område anges med längsta längdriktningen först, exempelvis 50 x 20 meter (NV-SÖ).

Ifall delar av lämningen har undersökt och borttagits måste det tydligt framgå vad som kvarligger och vad som är undersökt och borttaget.

Beskrivningen av påträffade fynd ska innehålla information om fyndkategori och tillverkningsmaterial, t.ex. 4 flintspån och 3 kvartsavslag.

Fynd som tillvaratas, men som inte kan relateras till något RAA-nummer eller synbar lämning ska redovisas som **Enkel lämningstyp, fyndplats** och lägesdata för fyndet ska bifogas.

I fältet redovisas även i relevanta fall uppgifter om **terräng, orientering, skadebeskrivning, vegetation, antikvarisk kommentar, namn** som ska aviseras till officiella kartor samt muntlig eller skriftlig tradition.

- **terränguppgifter.** Lämningens topografiska och geologiska belägenhet samt markanvändning på platsen ska ingå i uppgifterna, t.ex. "Krön av liten sandbacke nära sjöstrand. Kalfjäll".
- eventuella **orienteringsuppgifter.** Orientering bör alltid anges för lämningar på eller invid vägar, gränser etc. så att inte tvivel uppstår om på vilken sida om vägen eller gränsen lämningen är belägen.
- eventuella **skador** på lämningen. Om lämningen har flera skador beskrivs de i tur och ordning från lämningens mitt och ut mot dess kanter. Skadorna kan vara orsakade av människa, med eller utan uppsåt, eller av naturen, t.ex. erosion vid älv- eller sjöstrand, vindfäll, grävlingstryt. Av hävd bedöms t.ex. en boplats i åker inte som skadad, medan däremot en boplats i markberedd skogsmark kan bedömas som skadad. En arkeologisk undersökning betraktas inte som en skada på lämningen.
- eventuella **kommentarer kring den antikvariska bedömningen**, t.ex. varför det inte varit möjligt att avgöra i fall en lämning utgör fast fornlämning eller inte (se ovan, **Bevakningsobjekt**). I de fall då inga ytterligare arkeologiska åtgärder anses vara motiverade anges anledning till detta.
- eventuell **vegetation** som växer på lämningen. Av vegetationen beskrivs i första hand träd och buskar.
- eventuell muntlig eller skriftlig **tradition** om den aktuella lämningen. Källa till traditionen ska alltid anges. Skriftliga källor anges i fältet Referenser, men en hänvisning till författaren bör göras här, t.ex. (Andersson, O. 1977). Vid muntlig källa anges namnet på den person som lämnat uppgiften om traditionen under fältet Uppgiftslämnare.
- eventuellt **namn** på lämningen som ska aviseras till officiell karta, t.ex. Anunds hög eller Vidby gamla tomt.

Tillägg till befintlig beskrivning i FMIS

För lämningar som är registrerade i FMIS görs vanligen ett **tillägg** till den befintliga beskrivningen i FMIS med en sammanfattning av undersökningsresultaten. I tillägget beskrivs eventuella anläggningar och fynd som framkommit vid undersökningen. Om lämningens utbredning ändras anges de nya måtten och längdriktningen. Om delar av lämningen har undersökt och borttagits måste det tydligt framgå vad som kvarligger och vad som är undersökt och borttaget. Se **Exempel på tillägg**, s. 9.

Exempel på ny beskrivning

Exempel 1

Boplats, ca 30x20 m (NNV-SSÖ). Inom angivet område påträffades avslag av kvartsit, brända ben och skörbränd sten. 1 avslag av kvartsit och 4 brända ben tillvaratogs.

Exempel 2

Bytomt, ca 270 x 230 m (NNV-SSÖ). Övergiven. Bytomtens utbredning enligt storskifteskarta från år 1806. Bredåker gamla tomt. Äldsta belägg från år 1316.

Exempel 3

Fångstgropssystem, ca 80 m l (Ö-V), bestående av 5 fångstgropar, varav 3 är runda och 2 är ovala, med ett inbördes avstånd av 5-20 m. De runda groparna är 2-5 m diam och 0,4-0,9 m dj. Alla har rundat bottenplan. Två är omgivna av vall, ca 2 m br och 0,1-0,2 m h. De ovala groparna är 5x4 m respektive 4x3 m st och 0,7 m dj. Båda har rektangulärt bottenplan. Båda har en flack vall i NV, 1,5-2 m br och 0,2 m h.

Exempel 4

Gravfält, 45x35 m (NÖ-SV), bestående av 11 fornlämningar. Dessa utgörs av 3 högar och 7 runda stensättningar. Högarna är 7-11 m diam och 0,6-1,2 m h. Två har en grop i mitten, 2 m diam och 0,4 resp 0,5 m dj.

De runda stensättningarna är ca 4-6 m diam och 0,1-0,3 m h. Övertorvade.

Exempel 5

Älvkvarnsförekomst, 1x1 m, i block, 1,5 m st och 0,4 m h, bestående av 30 älvkvarnar. Dessa är 3-5 cm diam och 0,5-2 cm dj.

Exempel på tillägg

Vid särskild undersökning av gravfältet Nollberga 5:1 undersöks elva gravar i gravfältets södra del.

Befintlig beskrivning i FMIS för Nollberga 5:1:

Gravfält, 120x20-50 m (NNV-SSÖ), bestående av 24 fornlämningar. Dessa utgöres av 4 högar och 20 närmast runda stensättningar. Högarna är 7-10 m diam och 0,7-1,4 m h. Två har i ytan enstaka stenar, 0,2-0,4 m st. Tre har mittgropar, 1-1,5 m i diam och 0,2-0,4 m dj. De runda stensättningarna 3,5-5 m diam och 0,1-0,3 m h. Övertorvade. Flertalet har i ytan enstaka stenar, 0,2-0,5 m st. Några har ojämn yta och något oklar yttre begränsning.

Tillägg:

Ny utbredning: 80x50 m (NNV-SSÖ). Vid särskild undersökning år 2005 undersöktes och borttogs 11 gravar inom ett ca 40x20 m (N-S) stort område i S delen av gravfältet. 8 av gravarna, 2 högar och 6 stensättningar, var kända sedan tidigare. Ytterligare 3 gravar framkom vid undersökningen, varav 1 oval stensättning, 1 oregelbunden stensättning och 1 flatmarksgrav. Högarna var 8 respektive 14 m diam och 1 respektive 1,4 m h. De runda stensättningarna var 3,5-4,5 m diam och 0,2-0,3 m h. Den ovala stensättningen var 3x2 m (NÖ-SV) st och 0,1 m h. Den oregelbundna stensättningen var 1,5x2,5 m (NÖ-SV) st och 0,1 m h. Flatmarksgraven syntes i ytan som en 1,8x0,5 m st mörkfärgning. 8 av gravarna utgjordes av brandgravar, medan 3 var skelettgravar. Fynden utgjordes av bl. a. 2 torshammarringar, 1 bysantinskt kopparmynt, 1 bronsring, 1 nålhus?, bronsfragment, små bronsnitar, 1 eventuell järnspik, 1 ornerat benföremål, kamfragment, 1 gul glaspärkla, keramik, brända och obrända ben.

Gravarna kan huvudsakligen dateras till vikingatid, åtminstone till 900- och 1000-talet. Myntet dateras till 945-950 e.Kr.

Gravfältets norra del med 16 kända gravar kvarligger.

Objekttabell för sammansatt lämningstyp *(obligatorisk vid sammansatt lämningstyp)*

Tabellen används vid redovisning av sammansatt lämningstyp. De sammansatta lämningstyperna redovisas på s. 5. Huvuddelen av fälten i tabellen är identiska med dem som finns i Objekttabell för enkel lämningstyp och beskrivs ovan, s. 4 – 7.

Vid särskild utredning och vid undersökning som omfattar ett flertal olika objekt, t.ex. arkeologisk förundersökning i samband med en gasledning, kan istället bilagan **Objekttabell för särskild utredning** användas, där samtliga objekt från undersökningen redovisas i samma tabell. Objekttabell för särskild utredning finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/bilaga_objekttabell_utredning.doc. Den är i Word-format och kan kopieras i sin helhet för att användas i rapporten.

Antal (för sammansatt lämningstyp)

Antalet för en sammansatt lämningstyp är alltid 1. Värdet är förvalt i blanketten.

Sammansatt lämningstyp

Här anges lämningstyp för den sammansatta lämningen enligt rullista. Gällande lämningstyplista finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/lamn3_4.pdf. För förklaring till lämningstypers struktur och egenskapsvärden se "**Begreppsmodell för lämningstyp**", s. 16 – 17.

Antal (för ingående lämningstyp)

Ange antal för de ingående lämningar som har exakt samma lämningstyp och exakt samma egenskapsvärden.

Ingående lämningstyp

Här anges lämningstyp för ingående lämning enligt gällande rullista. För den sammansatta lämningstypen "Boplats" behöver ingående lämningstyper endast redovisas vid särskild undersökning. Vid registrering av övriga sammansatta lämningstyper måste minst en ingående lämningstyp anges. De ingående lämningstyperna är alltid enkla lämningstyper.

Egenskapsvärden

Här anges eventuella egenskapsvärden för ingående lämningstyp enligt rullista. För utförlig beskrivning av egenskapsvärden, se s. 7.

Beskrivning *(obligatoriskt fält)*

Vid sammansatt lämningstyp beskrivs även de ingående lämningstyperna. Ange antal för varje ingående lämningstyp och ge en kortfattad beskrivning av dessa. I övrigt är riktlinjerna för beskrivning desamma som för enkel lämningstyp, se s. 7 – 9.

Referenser

Kartmaterial

Här anges t.ex. historiska kartor och specialkartor som berör lämningen. Ange namnet på **arkivet** där kartan förvaras, kartans **aktnummer** eller beteckning och årtal för kartan samt **karttyp** enligt rullista.

Skriftlig källa

Här anges litteratur, rapporter, handlingar och ärenden som berör lämningen. För litteratur ska följande uppgifter alltid finnas med: författare, redaktör eller utgivare; tryckår; verkets titel och undertitel samt eventuell serie. För rapporter anges alltid ansvarig organisation och rapportnummer eller motsvarande. För handlingar och ärenden anges alltid organisation och diarienummer.

Bild

Här anges uppgifter om foton eller andra bilder som levereras digitalt till FMIS. Bildformatet för de insända bilderna ska alltid vara JPEG och max 800x600 pixlar. Bifogade bildfiler ska ha samma namn som motsvarande fotoidentitet/titel. Bilden ska vara av intresse för en bred allmänhet samt vara representativt och belysande för lämningen.

Upphovsman

Namnet på personen som har tagit fotografiet eller skapat bilden.

Upphovsrätt (*obligatoriskt fält vid Bild*)

Namnet på organisationen eller personen som har upphovsrätt till bilden.

Datum

Datum för fotografering/bild.

Fotoidentitet/titel (*obligatoriskt fält vid Bild*)

Här anges en för bilden beskrivande titel, t.ex. Stensättning 1. Fältet får innehålla max 30 tecken.

Fotokommentar

Här anges eventuell bildtext. Texten ska vara kortfattad.

Riktning till motivet

Här anges det väderstreck, N, NV osv. som fotografen är vänd mot när han/hon fotograferar.

Anvisningar till bilaga Objekttabell för särskild utredning

Vid särskild utredning och vid undersökning som omfattar ett flertal olika objekt, t.ex. arkeologisk förundersökning i samband med en gasledning, kan bilagan **Objekttabell för särskild utredning** användas, där samtliga objekt från undersökningen redovisas i samma tabell. **Objekttabell för särskild utredning** finns att ladda ned på

http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/bilaga_objekttabell_utredning.doc. Den är i Word-format och kan kopieras i sin helhet för att användas i rapporten.

För att lägga till fler rader i tabellen, klicka på önskad rad i tabellen. Klicka på Tabell i verktygsfältet. Välj Infoga och klicka på Rader ovanför eller Rader nedanför beroende på var i tabellen raden önskas.

RAÄ-nr/objektnr (obligatoriskt fält)

Om lämningen är registrerad i FMIS sedan tidigare anges det RAÄ-nummer som lämningen har i FMIS. RAÄ-nummer skrivs enligt formeln sockennamn + nummer + eventuellt undernummer, t.ex. "Täby 82:1". Om lämningen inte är registrerad i FMIS anges den tillfälliga arbetsidentitet (objektnummer) som lämningen tilldelats vid undersökningen.

Lämningstyp (obligatoriskt fält)

Här anges lämningstyp enligt gällande lämningstyplista, som finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/lamn3_4.pdf.

Lämningstypistan skiljer på enkel och sammansatt lämningstyp. Enkel lämningstyp används för enskilda lämningar. Sammansatt lämningstyp används för områden med flera lämningar som bedöms höra samman funktionellt och kronologiskt. För förklaring till lämningstypers struktur och egenskapsvärden se "**Begreppsmodell för lämningstyp**", s. 16 – 17.

Följande är sammansatta lämningstyper:

<i>blästplats</i>	<i>hågnadssystem</i>
<i>boplats*</i>	<i>hällmålning</i>
<i>fiskeläge</i>	<i>hällristning</i>
<i>fångstgroppsystem</i>	<i>metallindustri/järnbruk</i>
<i>färdvägssystem</i>	<i>område med flottningsanläggningar</i>
<i>gravfält</i>	<i>område med fossil åkermark</i>
<i>grav- och boplatsoområde</i>	<i>område med militära anläggningar</i>
<i>gruvområde</i>	<i>område med skogsbrukslämningar</i>
<i>hammarområde</i>	<i>smidesområde</i>
<i>hamnområde</i>	<i>småindustriområde</i>
<i>hyttområde</i>	<i>viste</i>
<i>hytt- och hammarområde</i>	

Beskrivning (obligatoriskt fält)

Här ges en beskrivning av lämningen och en sammanfattning av undersökningsresultaten. Beskrivningen kan vara antingen en **ny beskrivning** eller ett **tillägg** till en befintlig beskrivning i FMIS.

Ny beskrivning

En **ny beskrivning** görs för lämningar som inte är registrerade i FMIS och för registrerade lämningar i de fall då resultaten från undersökningen innebär så omfattande förändringar att den befintliga beskrivningen i FMIS inte längre är aktuell. Beskrivningen ska följa den praxis som utvecklats vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventeringar. Se **Exempel på ifylld Objekttabell för särskild utredning**, s. 15 och "Handledning för inventering och dokumentation av forn- och kulturlämningar i FMIS. Exempelsamling"

http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/2008/oktober/varia2008_4.pdf.

Inled beskrivningen med aktuell lämningstyp. Beskriv lämningens form, storlek och längdorientering, eventuella konstruktionsdetaljer, eventuella påträffade anläggningar och eventuella fynd i nämnd ordning. Mått anges i meter med undantag för älvkvarnar, ristningar, inskriptioner och föremål där mått

anges i centimeter. Vid angivande av väderstreck anges alltid huvudväderstrecken, N, NV, NNV osv. Grader eller gon används inte. Längdorienteringen på ett område anges med längsta längdriktningen först, exempelvis 50 x 20 meter (NV-SÖ).

Ifall delar av lämningen har undersökt och borttagits måste det tydligt framgå vad som kvarliggert och vad som är undersökt och borttaget.

Beskrivningen av påträffade fynd ska innehålla information om fyndkategori och tillverkningsmaterial, t.ex. 4 flintspån och 3 kvartsavslag.

Fynd som tillvaratas, men som inte kan relateras till något RAÄ-nummer eller synbar lämning ska redovisas som **Enkel lämningstyp, fyndplats** och lägesdata för fyndet ska bifogas.

I fältet redovisas även i relevanta fall uppgifter om **terräng, höjd över havet, orientering, skadebeskrivning, vegetation, antikvarisk kommentar, namn** som ska aviseras till officiella kartor samt muntlig eller skriftlig tradition.

- **terränguppgifter.** Lämningens topografiska och geologiska belägenhet samt markanvändning på platsen ska ingå i uppgifterna, t.ex. "Krön av liten sandbacke nära sjöstrand. Kalfjäll".
- **höjd över havet** anges i meter och kan anges som ett intervall, t.ex. 30 – 40 m ö h. Värdet kan avrundas till närmaste 5- eller 10-metersnivå om det är beräknat utifrån höjdnivåkurvor.
- eventuella **orienteringsuppgifter.** Orientering bör alltid anges för lämningar på eller invid vägar, gränser etc. så att inte tvivel uppstår om på vilken sida om vägen eller gränsen lämningen är belägen.
- eventuella **skador på lämningen.** Om lämningen har flera skador beskrivs de i tur och ordning från lämningens mitt och ut mot dess kanter. Skadorna kan vara orsakade av människa, med eller utan uppsåt, eller av naturen, t.ex. erosion vid älv- eller sjöstrand, vindfållen, grävlingstryt. Av hävd bedöms t.ex. en boplats i åker inte som skadad, medan däremot en boplats i markberedd skogsmark kan bedömas som skadad. En arkeologisk undersökning betraktas inte som en skada på lämningen.
- eventuella **kommentarer kring den antikvariska bedömningen**, t.ex. varför det inte varit möjligt att avgöra i fall en lämning utgör fast fornlämning eller inte (se ovan, **Bevakningsobjekt**). I de fall då inga ytterligare arkeologiska åtgärder anses vara motiverade anges anledning till detta.
- eventuell **vegetation** som växer på lämningen. Av vegetationen beskrivs i första hand träd och buskar.
- eventuell muntlig eller skriftlig **tradition** om den aktuella lämningen. Källa till traditionen ska alltid anges. Skriftliga källor anges i fältet **Referenser**, men en hänvisning till författaren bör göras här, t.ex. (Andersson, O. 1977). Vid muntlig källa anges namnet på den person som lämnat uppgiften om traditionen under fältet Uppgiftslämnare.
- eventuellt namn på lämningen som ska aviseras till officiell karta, t.ex. Anunds hög eller Vidby gamla tomt.

Tillägg till befintlig beskrivning i FMIS

För lämningar som är registrerade görs vanligen ett **tillägg** till den befintliga beskrivningen i FMIS. I tillägget anges de förändringar som har inträffat sedan den senaste beskrivningen i FMIS gjordes, t.ex. nyupptäckta anläggningar eller fynd som hör till lämningen, förändringar av utbredning eller läge eller motivation till förändring av antikvarisk bedömning. Om lämningens utbredning ändras anges de nya måtten och längdriktningen. Se **Exempel på ifylld Objekttabell för särskild utredning**, s. 15.

Antikvarisk bedömning (obligatoriskt fält)

Här anges den antikvariska bedömningen av lämningen enligt rullista. Vid registrering i FMIS ska den praxis för antikvarisk bedömning som utvecklats vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventeringar följas. Denna praxis redovisas för varje lämningstyp i Lämningstypelistan, som finns att ladda ned på http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/fornsok/lamn3_4.pdf.

Bevakningsobjekt anges då det vid okulär besiktning inte går att avgöra om lämningen utgör fast fornlämning eller inte. Lämningen bör kontrolleras ytterligare, t.ex. före en exploatering. Värdet ska användas restriktivt och då det används måste en motivering anges under **Beskrivning**.

Ej kulturhistorisk lämning anges för lämningstyperna Fornlämningsliknande bildning och Fornlämningsliknande lämning.

Fast fornlämning anges för lämningar som är skyddade enligt Kulturminneslagen (KML). Observera att värdet inte kan användas för helt undersökta och borttagna lämningar eller lämningar som är helt förstörda. Fast fornlämning får endast anges för lämning som kvarligger och där geometri bifogas. Felmarginalen vid inmätning får inte överstiga +/-10 m.

Förstörd anges om lämningens upplevelse- och arkeologiska värde är helt borta och det bedöms som att inget skydd enligt Kulturminneslagen (KML) kan kvarstå. Värdet används endast för lämningar som är registrerade i FMIS sedan tidigare.

Undersökt och borttagen anges för lämningar som är arkeologiskt undersökta och helt borttagna. Inget skydd enligt Kulturminneslagen (KML) kvarstår.

Uppgift om anges för de lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa.

Övrig kulturhistorisk lämning anges för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis inte utgör fast fornlämning. Används även för sådana lämningstyper som vanligen inte betraktas som "lämningar", t.ex. Plats med tradition och Fyndsamling osv.

Osäker position

Vid osäker position skrivs "Ja" i fältet

Osäker position ska anges för:

- lämningar där GPS-mottagningen varit så dålig att lägesangivelsen inte är tillförlitlig eller om motsvarande problem har uppstått vid manuell inmätning.
- lämningar som har antikvarisk bedömning Uppgift om.
- lämningar som är registrerade i FMIS sedan tidigare som inte har återfunnits.
- undersökta och borttagna lämningar som inte är registrerade i FMIS och där lägesangivelsen är osäker.

Osäker position kan anges för:

- fyndplats.
- plats med tradition.
- förstörd och borttagen lämning, som inte är registrerad i FMIS sedan tidigare.

Osäker utbredning

Vid osäker utbredning skrivs "Ja" i fältet

Osäker utbredning anges för lämning med svårbestämbar eller osäker begränsning, t.ex. boplatser och överodlade lämningar.

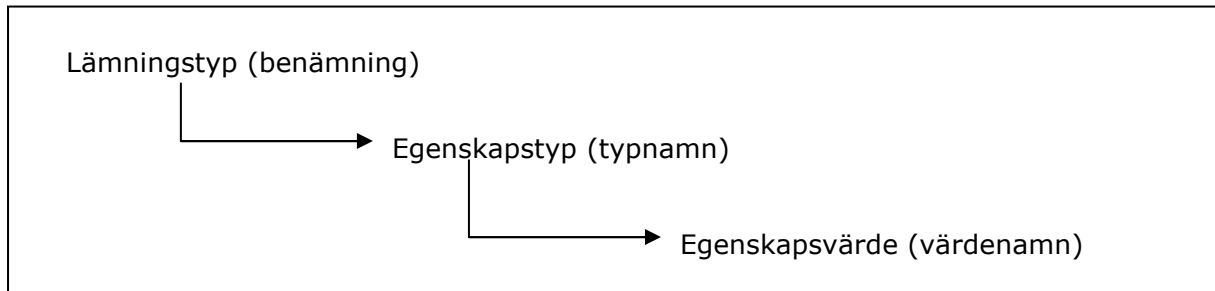
Exempel på ifylld Objekttabell för särskild utredning

Obj. nr/ RAÄ-nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Osäker position	Osäker utbredn.
1	Stensättning	Stensättning, 7 m i diameter och 0,2-0,3 m hög. Fyllning av 0,1-0,6 m stora stenar. Anlagd i liten skreva bland block och uppstickande berg, där mellanrummen fyllts av sten. Utrasad mot V. Bevuxen med en gran samt enstaka barr- och lövtelningar. Belägen på krön av liten bergknalle invid väg. Skogsmark, blandskog. 40 m ö h.	Fast fornlämning		
2	Gränsmärke	Gränsmärke Gränsmärke bestående av ett kvadratisk postament, 1,2x1,2 m stor och 0,3-0,5 m hög av 0,1-0,6 m stora kallmurade stenar. Mittsten 0,45 m hög, 0,45 m bred och 0,15 m tjock. Skadad i V delen vid skogsbruk. Hygge invid skogsbyn.	Övrig kulturhistorisk lämning		
3	Bytomt/ gårdstomt	Bytomt/ gårdstomt Bytomt, 150x100 m (NÖ-SV), utsträckning enligt storskifteskartan. Tuna gamla tomt. Övergiven. Äldsta belägg från år 1370. Impediment i åker.	Fast fornlämning		Ja
4	Boplats	Boplats, ca 80x50 m (Ö-V). Vid särskild utredning år 2008 påträffades 3 härदार och 5 stolphål. Fynd av keramik och flintavslag. Ca 40-50 m ö h. Belägen ca 40 m S om ladugård. Sandig västsluttning. Åkermark.	Fast fornlämning		Ja
Nollberga 32:1	Fångstgrop	Vid särskild utredning år 2008 konstaterades att lägesmarkeringen i FMIS var felaktig. Nytt läge inmättes ca 30 m N därom	Fast fornlämning		

Begreppsmodell för lämningstyper

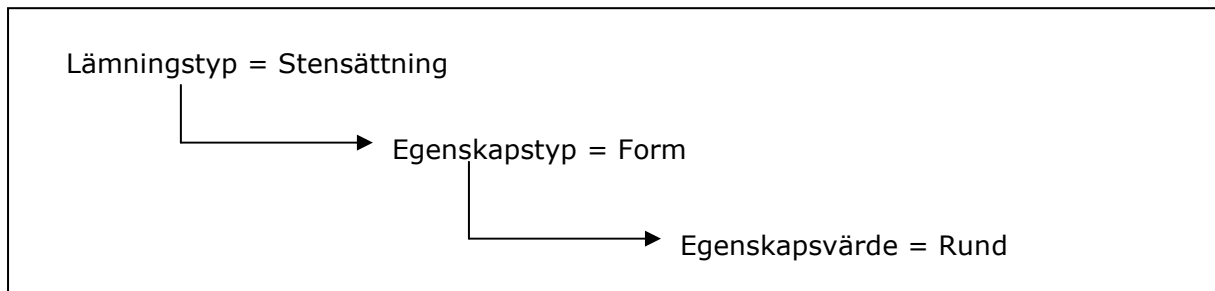
Texten tagen ur "Informationssystemet för fornminnen – lista med lämningstyper och antikvarisk praxis".

Begreppsmodellen för lämningstyper kan grafiskt presenteras så här:

Benämning är namnet på en viss lämningstyp som kan registreras separat. Till lämningstypen kan föras vissa egenskapstyper. Dessa har i sin tur olika värden (egenskapsvärden).

Ett exempel på strukturen är:

Exempel på egenskapstyper är form (rund, kvadratisk m.fl.), material (sten, stål, trä m.fl.), typ av färdväg (hålväg, vägbank m.fl.). Flertalet lämningstyper har inga sökbara egenskapstyper och ett litet fåtal har tre stycken. En del egenskapstyper är flervärda. Flervärd står för att en lämning har två (eller fler) karakteristika av samma egenskapstyp – dvs. eftersom lämningstypen boplats har den flervärda egenskapstypen fyndmaterial kan man när man registrerar en boplats ange att man hittat flinta, grönsten och kvarts.

Vissa typer av lämningar har av hävd kunnat registreras både enskilt och som grupper, både rumsligt och terminologiskt. Ett tydligt exempel är ensamliggande stensättningar kontra stensättningar på ett gravfält. Ofta har dessa grupper väl inarbetade namn, såsom "stensträngssystem" och "gravfält" vilka visar att lämningarna har en viss relation till varandra. Man har också velat hålla samman vissa kombinationer av olika lämningstyper för att visa att de har en relation till varandra, ofta en funktionell relation (t.ex. hyttområde och gruvområde).

Lämningstypslistan ger fortsatt möjlighet att hålla information om enskilda lämningar såväl som grupper av lämningar. Vissa lämningstyper avser en lämningstyp medan andra avser grupper av lämningar av en eller flera lämningstyper. De senare kallas för sammansatta lämningstyper och används alltså för områden med flera lämningar som man bedömer hör samman funktionellt och kronologiskt.

